

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคงานจิตรกรรมฝาผนังประเพณีวิถีชีวิตรอบปีของคนถิ่นล้านนา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีพิธีกรรมวัฒนธรรมในรอบปีและรอบวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น อีกทั้งยังนำไปสู่การสร้างสรรคจิตรกรรมฝาผนังในศาสนสถานสำคัญของชุมชน และเพื่อจัดกิจกรรมถ่ายทอดในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพัฒนา ทดลองกับกลุ่มพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนบ้านท่าข้าม ตำบลหางดง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

สถานที่สร้างงานจิตรกรรมครั้งนี้ ได้แก่ ฝาผนังพระอุโบสถ วัดท่าข้าม (ชัยชนะ) ตำบลหางดง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 ด้าน คือ ผนังด้านหลังพระประธาน และผนังด้านข้างทิศใต้ โดยใช้เทคนิคสีอะครีลิค ทองคำเปลว ปรากฏผลสรุปดังนี้

ภาพด้านบนหลังพระประธาน ผู้วิจัยสื่อเรื่องราวที่เกี่ยวกับคติไตรภูมิของพระพุทธศาสนา มุมบนด้านซ้าย แสดงภาพหงส์ตัวแทนภาคกลางวัน เพื่อสื่อแสดงถึงกิจกรรมประเพณีของผนังด้านทิศใต้ และมุมบนด้านขวา แสดงภาพกระต่ายตัวแทนภาคกลางคืน เพื่อสื่อแสดงถึงกิจกรรมประเพณีของผนังด้านทิศเหนือ

ภาพด้านหลังพระประธาน แสดงรูปพระธรรมจักร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา พร้อมกับภาพดอกบัว 7 ดอก เพื่อสื่อถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า รูปแสงเงาของเหล่าทวยเทพเทวดา สัตว์ป่าหิมพานต์ สื่อถึงการปกป้องรักษาสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยใช้รูปแบบศิลปะผสมผสานทั้งศิลปะเชิงรูปธรรม (Realistic Art) เชิงนามธรรม (Abstract Art) และกึ่งรูปกึ่งนาม (Semi Abstract Art) ในลักษณะจิตรกรรมร่วมสมัยใหม่

ภาพมุมบนด้านขวาสุดและซ้ายสุด แสดงภาพหม้อน้ำปูลงฆ้อง มีความหมายถึงหม้อน้ำแห่งความอุดมสมบูรณ์ ถัดลงมาด้านล่าง เป็นภาพ 12 ปีนักษัตร ทั้งด้านขวาและซ้ายของพระประธาน เพื่อสื่อถึงสัญลักษณ์แทนผู้คนหรือชาวบ้านในชุมชน

ภาพลายเสาทั้ง 2 ต้น เป็นภาพมงคล 108 เพื่อสื่อถึงการเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา และคันเสาด้วยลายคำล้านนา แสดงถึงการค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

ภาพทั้งหมดใช้โทนภาพสีเขียวอมน้ำตาลและปิดแผ่นทองคำ และวาดพื้นหลังให้มีลักษณะเป็นผนังไม้เก่า เพื่อสื่อให้เห็นถึงความเป็นชุมชนชนบทที่มีความสงบร่มเย็น และลดความแข็งกระด้างของผนังปูน

ภาพบนผนังด้านทิศใต้ ใช้รูปแบบศิลปะเชิงรูปธรรม (Realistic Art) คือ การแสดงภาพบรรยากาศภายในชุมชนตามที่เป็นจริง แต่เว้นการวาดภาพคน เพราะต้องการสื่อให้ผู้ชมใช้จินตนาการอย่างอิสระ และเป็นการเสนอแนวทางการเขียนภาพจิตรกรรมประเพณีที่แตกต่างจากศิลปินท่านอื่นๆ โดยสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปิน ผลงานภาพเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเคลือบผิวภาพบนผนังทั้งหมดเพื่อเพิ่มความทนทานและความเงางาม

ในส่วนการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้งานกิจกรรมแต้มภาพนักษัตรประจำปีเกิด (ปีเป้ง) กิจกรรมบรรยายให้ความรู้เชิงวิชาการด้านศิลปะ กิจกรรมประกวดวาดภาพและมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน กิจกรรมวิพากษ์ผลงาน กิจกรรมนำนิสิตเข้าร่วมพัฒนาฝีมือ กิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่ชาวบ้านและเยาวชน กิจกรรมเข้าเยี่ยมชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งจะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะของชุมชนต่อไป

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่สาธารณชนในเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับนักวิจัยของสถาบันอื่นๆ การจัดทำสารคดีเผยแพร่ทางรายการโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค การบูรณาการกิจกรรมร่วมกับโครงการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมล้านนาของมหาวิทยาลัย และการเผยแพร่ในสื่อสารสนเทศ

ในด้านผลกระทบของงานสร้างสรรค์และงานวิจัยต่อชุมชน พบว่า มีผลกระทบต่อความเชื่อ ความศรัทธา เรื่องข้อห้ามผู้หญิงเข้าไปในพระอุโบสถ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้ผู้หญิงกล่าวคำวันทาเสมา (ขอขมา) ก่อนเข้าพระอุโบสถ และมีผลกระทบต่อความรู้และรูปแบบใหม่ทางศิลปะ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคุ้นชินกับงานศิลปะแบบทั่วไป แต่หลังจากชาวบ้านได้ชมและเรียนรู้ศิลปะมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านเข้าใจงานด้านศิลปะรูปแบบไทยสร้างสรรค์ รวมถึงตระหนักถึงคุณค่าของงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น

Abstract

The research paper entitled ‘The Creating of Painting Arts According to the Twelvemonth Traditional of Lanna Life Style’ aimed to study the twelfth - month ritual and culture of the locals in order to create the mural painting in the community’s religious place and to provide the art exhibition and the cultural resources of the district. The research was conducted by the experimental development research method and involved with the Buddhist monks and people of Takham Village, Hangdong sub-district, Hot District, Chiang Mai Province and the students of MCU – Chiang Mai Campus who study in the Buddhist Arts program.

The location of the mural painting is painted by using technique of acrylic paint and gold leaf on the wall of the backside of the principal Buddha image and the south side wall of Wat Tatham's Uposatha hall in Hang Dong Sub-District, Hot District Chiang Mai Province.

Regarding the paintings on top of the backside Buddha image, it showed the concept of Three Worlds according Buddhism at the upper left corner. The south wall, the swan painting is represented as the daytime in order to demonstrate traditional activities. At the upper right corner, the rabbit painting is represented as the nighttime and demonstrated traditional activities at the north side of the wall.

The Dhammacakka painting (the Wheel of the Doctrine) is displayed at the backside of the principal Buddha image. This painting is symbolized the emergence of Buddhism along with the 7 lotus flowers in order to reflect the propagation of Buddhism. The shadow gods and angels and wild creatures of Himavanta reflected the preservations of the important place of Buddhism. All paintings were painted by a mixed art techniques viz., the realistic art, the abstract art and the semi-abstract art in a new style of contemporary painting.

The painting on the far right and the far left corner, the Puranaghata Pot painting symbolized as a pot of abundance. Next to the bottom, the 12 zodiac year paintings are painted on both sides of the principal Buddha image to symbolize the people in a community.

The 108 Mangala (blessing) paintings are painted on the 2 pillars of Uposatha hall reflecting the arrival of Buddhism in Lanna region and

punctuated with the gold colored pillars in Lanna style that reflected the supporting of Buddhism.

All the paintings used tone of green, brown and covered with gold leaf. In addition, the background is drawn to the old wooden wall to reflect the peaceful rural community and reduce its hardness of wall plaster.

The paintings on the south wall were painted by the realistic art technique. It showed the atmospheres in the community as it was without the portraiture thus the audience must use their imagination freely. The artist showed the uniqueness and new concept of painting on the Lanna Thai tradition with different from other artists. After the work is completed, all paintings on the wall were coated to enhance the durability and shine.

As regard to the involvement of community activities, the researcher has provided many activities such as on painting the 12 signs of the zodiac, teaching art to the community, drawing competition, awarding scholarships to students, art criticism, bring students to develop skills, transfer of knowledge to locals and young generation, bring students to visit the murals. All these activities will be developed as a learning center's art community.

In addition, the researcher has been participated in the transmission knowledge to the public together with researchers of other institutions and created a documentary film broadcasted by the local television. In case of the integrating activities, the researcher has joined with the project conservation of the tradition and the culture of Lanna and all information were published in media.

On the impact of the creative work and the research towards the community, it was found that it impacted to the old traditional beliefs: – ladies are not allowed to enter the Uposatha hall. The old traditional belief has been modified by saying apologized words or asking for forgiveness before entering the Uposatha hall. Since most villagers are accustomed to art, in general, thus it has an impact of knowledge and new forms of art. After they have appreciated the artworks and learned more about arts, they were understood the creation of unique art and its value of their community.